

Крупельницька І.Г.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ЦИФРОВІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні умови функціонування торговельних підприємств характеризуються високим рівнем невизначеності, посиленням конкуренції, цифровою трансформацією бізнес-процесів та необхідністю оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища. За таких умов ефективність управління значною мірою залежить від якості інформаційного забезпечення, яке формується системою управлінського обліку.

Особливої актуальності проблема організації управлінського обліку набуває в умовах воєнного стану в Україні. Порушення логістичних ланцюгів, нестабільність фінансових потоків, зростання валютних ризиків, кіберзагрози та необхідність дистанційної роботи суттєво впливають на систему управління підприємством. У таких умовах традиційні підходи до обліку вже не забезпечують достатнього рівня оперативності та контролю, що обумовлює необхідність впровадження сучасних цифрових технологій, автоматизованих систем управління та електронного документообігу.

Управлінський облік стає не лише інструментом формування внутрішньої звітності, а й важливим елементом антикризового управління, контролю витрат, прогнозування грошових потоків та оцінки ефективності діяльності підприємства.

Проблеми організації управлінського обліку, автоматизації інформаційних процесів та цифровізації систем управління досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Питання формування системи управлінського обліку, бюджетування та внутрішнього контролю розглядали Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер, В.Є. Хруцький, К. Зусманович та інші [1].

Окремі дослідження присвячені автоматизації управлінського обліку, впровадженню ERP-систем, використанню електронного документообігу та цифрових платформ у діяльності підприємств. Науковці акцентують увагу на необхідності інтеграції фінансового, управлінського та аналітичного обліку в єдину інформаційну систему підприємства.

Водночас сучасні умови господарювання в Україні потребують додаткового дослідження проблем адаптації систем управлінського обліку до умов воєнного стану, кіберризиків, дистанційної організації роботи та

нестабільності економічного середовища. Недостатньо дослідженими залишаються питання забезпечення безперервності інформаційних процесів, захисту облікових даних та підвищення оперативності управлінських рішень в умовах кризових ситуацій.

Управлінський облік є важливим елементом системи управління торговельним підприємством, оскільки забезпечує керівництво інформацією для планування, контролю та прийняття управлінських рішень. На відміну від фінансового обліку, який орієнтований переважно на зовнішніх користувачів, управлінський облік спрямований на внутрішні потреби підприємства та формування аналітичної інформації для оцінки ефективності діяльності [2,3].

Сучасна система управлінського обліку повинна забезпечувати виконання наступних завдань - контроль доходів і витрат, аналіз рентабельності товарних груп, оцінку ефективності структурних підрозділів, бюджетування та прогнозування грошових потоків, оперативний контроль за фінансовими результатами, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості та контроль товарних залишків та логістичних процесів.

Однією з ключових тенденцій розвитку управлінського обліку є цифровізація облікових процесів. Використання ERP-систем, CRM-платформ, електронного документообігу та хмарних сервісів дозволяє забезпечити оперативність формування інформації, автоматизацію обробки даних та інтеграцію різних напрямів діяльності підприємства в єдину інформаційну систему.

Особливе значення для торговельних підприємств має автоматизація процесів управління товарними потоками, розрахунками з постачальниками, бюджетуванням та фінансовим контролем. Сучасні інформаційні системи забезпечують можливість формування управлінської звітності в режимі реального часу, автоматизованого аналізу витрат, контролю виконання бюджетів, моніторингу фінансових ризиків, оцінки ефективності діяльності окремих магазинів, торгових марок або структурних підрозділів [4].

В умовах воєнного стану цифровізація управлінського обліку набуває особливої актуальності. Багато підприємств зіткнулися з ризиками втрати первинної документації, перебоями в роботі офісів, порушенням логістичних процесів та необхідністю дистанційної роботи персоналу. За таких умов використання хмарних технологій, резервного копіювання даних та електронного документообігу дозволяє забезпечити безперервність облікового процесу та збереження інформації.

Важливим елементом сучасної системи управлінського обліку є внутрішній контроль. Його основними завданнями є забезпечення достовірності облікової інформації, що в свою чергу запобігає фінансовим

втратам і забезпечує належний контроль використання ресурсів, і відповідно мінімізацію ризиків шахрайства та підвищення ефективності управлінських рішень.

Для підвищення ефективності внутрішнього контролю доцільно використовувати автоматизовані системи моніторингу операцій, електронне погодження платежів, системи контролю доступу до інформації та інструменти аналітики даних.

Сучасні торговельні підприємства також активно впроваджують інструменти бюджетування та фінансового планування. Формування бюджетів доходів і витрат, руху грошових коштів та інвестиційних бюджетів дозволяє оцінювати фінансову стійкість підприємства, прогнозувати потребу в ресурсах та своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища.

Важливим напрямом розвитку управлінського обліку є інтеграція технологій штучного інтелекту та Big Data. Використання аналітичних платформ дозволяє прогнозувати обсяги продажів, аналізувати поведінку покупців, оцінювати ризики та автоматизувати окремі управлінські рішення.

У сучасних умовах управлінський облік є важливим інструментом забезпечення ефективного функціонування торговельного підприємства. Цифровізація облікових процесів, впровадження ERP-систем, електронного документообігу та автоматизованих аналітичних платформ сприяють підвищенню оперативності управління, якості контролю та ефективності прийняття управлінських рішень.

Воєнний стан в Україні суттєво посилив значення управлінського обліку як інструменту антикризового управління. Використання сучасних цифрових технологій дозволяє мінімізувати ризики втрати інформації, забезпечити безперервність облікових процесів та підвищити адаптивність підприємств до нестабільних умов господарювання.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення можливостей використання штучного інтелекту, Big Data та хмарних технологій у системі управлінського обліку, а також на розробку методичних підходів до організації внутрішнього контролю та інформаційної безпеки підприємств в умовах воєнних ризиків.

Список використаних джерел

1. Склярук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство*. 2024. №59. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-59-69.

2. Побережець О.В. Облік в системі управління підприємством. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2025. Т. 24. Вип. 1 (59). С. 139-153. DOI: 10.18524/2413-9998.2025.1(59).333227.

3. Курган Н.В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. № 17. С. 238-249. DOI: 10.20535/2307-5651.17.2020.216359.

4. Гнедіна К.В. Управлінський облік, внутрішній контроль та аудит у малому бізнесі: організаційні аспекти та напрями вдосконалення задля адаптації до сучасних викликів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2026. № 59. С. 31-37. DOI: 10.32782/2413-9971/2026-59-4.

Пилипенко Л.М.,

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку та аналізу

Мельник А.Є.,

аспірант 3-го року навчання
кафедри обліку та аналізу

Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів

МЕТОДИКА РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним з важливих та проблемних питань управління державними закладами вищої освіти (надалі – ЗВО) є встановлення ціни (вартості) підготовки фахівців з вищою освітою. Суть і передумови виникнення цієї проблеми, що її автори попередньо висвітлили у працях [1-3], насамперед пов'язані зі значною часткою непрямих витрат у структурі собівартості підготовки фахівців з вищою освітою, а також поведінкою цих витрат, що має здебільшого напівпостійний характер. У цьому контексті важливим методичним питанням управлінського обліку є обґрунтування порядку розподілу непрямих витрат, який би забезпечував якомога об'єктивніший розрахунок собівартості підготовки фахівців з вищою освітою за кожною освітньою програмою (конкурсною пропозицією).

До найвідоміших підходів до розподілу непрямих (накладних) витрат можна зарахувати методи прямого розподілу, послідовного розподілу, взаємних послуг, одночасного розподілу та розподілу на основі діяльності (АВС). Вибір оптимального методу розподілу непрямих витрат базується, насамперед, на розумінні складу цих витрат і чинників їхнього виникнення. Витрати на підготовку фахівців з вищою освітою за конкретною освітньою